

por ENRIQUE BADOSA

de Luigi Pirandello

Carlos Lemos acaba de conseguir otro gran éxito con la interpretación del «Enrique IV», de Luigi Pirandello. He aquí una de las obras más difíciles, y también más brillantes, del autor de «Seis personajes...» Difícil, porque es una obra cuyos diálogos a veces son excesivamente sutiles y exigen del espectador un gran esfuerzo atencional por lo menos así ocurre con la versión española de Tomás Borrás. La situación es inusitada y de sorpresivo desarrollo. Una realidad aparentemente absurda, va tomando sentido a través de una magistral exposición que a la vez va haciendo progresar el desarrollo del drama. Y esa auténtica gran tragedia que es «Enrique IV» plantea un conflicto de contenida violencia, de amargura, de desazón y desesperanza.

El pesimismo que transparece en la obra de Pirandello aquí alcanza un punto verdaderamente doloroso. La obra es casi una apología del suicidio espiritual, «Enrique IV» lleva a efecto su venganza meditada y cruel, consciente. Es incapaz de perdón, de generosidad, de dejar de ser el centro de un universo que cree mezquino. «Enrique IV» hace de su supuesta locura un escudo y un arma de venganza. Y la injusticia de la venganza afecta lo mismo a los supuestos culpables —el grupo de sus antiguos amigos— que a los comparsas, más o menos interesados, más o menos generosos..., de una falsa enajenación perversa. Ha creado un mundo fantástico y en el ámbito de este mundo el pseudo-monarca maquinará, desde una supuesta Edad Media..., una venganza actual. La magia de la ficción de «Enrique IV» llega a impresionar a las gentes que le rodean y acatan esa majestad peligrosa, irreal y viva a la vez.

Pero en todo ello hay un gran pecado contra la verdad, contra la caridad, contra la vida misma. «Enrique IV» —ente real o ente enajenado— necesitaba vengarse... ¿Tal vez para así justificar un deseo morboso de evasión en la locura, pretendida o veraz locura?... La complejidad de un personaje como «Enrique IV» se presta a muchas suposiciones, desde luego. El gesto final de la obra, ese enclausramiento voluntario en la enajenación y en el delito, en una venganza de la cual nunca se arrepentirá el asesino, me hacen ver a «Enrique IV» como a un gran enemigo de la vida, como a un hombre que no ha sabido resistir la tentación de la locura, del no ser que a cada momento nos amenaza con un pavoroso halago, con la tremenda promesa de un descanso que luego ni siquiera se cumplirá

Suicidio espiritual. Sacrificio de la libertad de todas las posibilidades creadoras, aceptación de la locura y del vacío. Y todo porque «Enrique IV» era demasiado importante ante sí mismo como para perdonar a una amante vulgar, a unos amigos vulgares, a una sociedad vulgar y que no le comprendía.

Si bien la obra es amoral y desesperada, amoralidad y desesperanza no son el peso que deja en el espectador. La grandeza dramática de «Enrique IV» redunde en ejemplaridad, en lección y en estímulo. Potencia, «ad absurdum», la realidad de un mundo moral positivo que se opone al negativo de la obra. Esto es propio de todos los grandes dramaturgos. Por eso, en realidad, «Enrique IV» es una obra éticamente recomendable.

Una vez más, Lemos se manifestó como gran actor. Y este «Enrique IV» será siempre recordado por cuantos lo hayan visto encarnado por Carlos Lemos.

Enllà del dia que vaig passar-hi, set més he viscut amb el Montseny a casa, amb el Montseny al cor. Set dies que la presència d'una flor em va parlar de la muntanya. No, no és una blanca edelweis No és pas pel març que fan la florida. És un brot de lilà muntanyenc, de flors verticals com una pregària, redimides de la llanguidesa dels gotims olorosos del lilà de Pèrsia, que creix també en els nostres jardins. El seu perfum és tal volta més primitiu, més aspre, més fortament enervant, que el de les flors conegudes.

Miro el ram damunt sobre la meva taula, i veig encara l'arbret arrapat a terra en un comal de les Agudes, tou de color morat en un llit inhòspit de terra cantelluda. I a aquesta imatge en segueixen d'altres, i torno a respirar l'aire lleuger dels picots i sento l'ardor del sol i de la caminada. I camina també el meu esperit amb el mateix pensament per bagatje que m'acompanyà al Montseny.

Ha estat bo el tenir les flors a casa damunt la meva taula, a l'abast del meu mirar...!

Vaig collir-les, acompanyada ja l'excursió, baixant del Turó de l'Home. Estrany descens; l'escalada no era encara record, i tan lluny era d'ésser-ne, que em semblà constantment que seguïem el camí oposat. Ja al passar per la font del Briançó, —cruïlla de les dreteres que menen al cim de Les Agudes i al Turó—, m'estranyà de no veure el semicercle de pedres de la font de Passavets, els alts faigs que l'enturen, Aquell dia, sense fulles, però aureolats de llum rosada.

De fet, anàvem ovall, però jo encara pujava. Sentia a la mà el contacte de la Creu de Les Agudes, la seva fred de soledats, el seu tremp d'aguantar vents i gebrades. Veia encara, ajocat als meus peus, el verd relleu del paisatge, pròxim i llunyà, infinit de banda a banda. I la carícia del sol, la pura transparència de l'aire.

Es baixava de pressa, colgats d'alçades. Jo encara era a dalt; ara damunt la carena de les muntanyes, en el més encisador camí que ens ofrenaren

Quan retrobarem la riera, la plana, els llocs de Sta. Fe, beatífics, pura calma, jo arribava de nou al Turó de l'Home, a la casa de fusta de l'observatori. Arca de Noé, soplug de diluvis espirituals. Llibertat i presó. I, per no deixar-les, jo no seguia el devallar.

Ja a casa, el lilà dels cims em fa pensar en la meravellosa existència de les muntanyes, en la lliçó de solitud dels faigs despullats, en l'esperança sempre verda dels avets, en el plor brillant i avalotat dels torrents, adés gorgs, adés rieres, Tenebra i llum. Furor i calma.

Les flors mouen el meu pensament, i torna a girar una roda vella.

Vaig aprendre molt tard de l'existència de les muntanyes...! Vaig aprendre molt tard que Déu les havia posades a la terra, perquè l'home reposés de l'excés del mar, de la seva lluminositat punxant i suggerent, de la seva geometria plana.

Molt tard també he pujat al Montseny! Massa, Massa temps entre la meva primera ascensió, en la boirina daurada d'un somni, i la primera real.

Amb quanta recança d'un meu ésser anterior i pròxim m'he acostat als llocs desconeguts i estimats.

No sé si era més forta la llunyania o la proximitat, però el cas és que el meu pujar al Montseny em semblava alhora fictici i estranyament veritable.

No obstant, ja de ple dins la muntanya, tot fou senzill, En mi s'abraçaven els dos temps.

I la flor m'ha estat set dies port de certituts.

L. d'Andraitx